

טיוטא אפא אריכה לעונית

כישורי- חיים

תוכנית ליבה לכיתות ד'

מותאמת לבתי הספר במגזר הממלכתי-דתי

שיעורים 2-4
למידה

התבססות בקבוצה החברתית של הכיתה

התוכנית הותאמה לממ"ד ע"י:

מרים רביבו, הרב אביהוד בן יהודה, חגית וילצ'יק ונועה רוזנטל

כישורי חיים לכתה ד' מותאם לבתי הספר בממלכתי-דתי

סיוטא פפא עריכה פשונית

למידה

רציונל

תלמידי כיתות ד' מתמודדים יותר ויותר עם תכנית לימודים תובעניות. בקרב התלמידים נמצא כאלה החווים בגיל זה, אולי לראשונה, התמודדות עם מאמץ הנדרש מהם להבנת הנלמד, עם קשיים בעמידה במטלות הכיתה והבית, ובעקבות זאת נפגשים, לעיתים, בחוויית הכישלון. בהתערבות הבאה ננסה לגעת במוטיבציה פנימית ללמידה, באחריות על התלמידה ותוצאותיה, ועל הצבת מטרות של שינוי בתפיסות ובמחשבות מוטעות שחלחלו אצל תלמידים אודות הקשר שבין השקעה לבין תוצאה [פה ושם נמצא גם התבססות של מיקוד שליטה חיצוני], ומסקנות אודות עצמם כלומדים.

הרב אוריאל עובדיה בחוברת: "בית הספר – בית חינוך ולמידה מציין כי: "תפקידו המיוחד של עמנו באנושות דורש מאתנו לעסוק בלימוד כל החכמות והמדעים מתוך ראייה אידיאליסטית, המבקשת להביא ברכה לעולם על ידי פיתוח כל הכישרונות הטובים בנתן ה' באדם ובטבע. יחד עם זאת, עלינו לשקוד על פיתוח המוסר, המשפט והצדק כפי שמדריכה אותנו תורתנו, כדי להבטיח שכל הידע והחכמה יופנו להביא ברכה ולא קללה, אושר ושמחה ולא צער ועוולה.

מתוך ראייה זו נדרבן את תלמידנו להצטיין בלימוד כל המקצועות כולם באחריות ובהתמדה, למען יגדלו להיות אנשי מקצוע ומדע יראי שמים מוסריים ואידיאליסטיים. המורים למקצועותיהם השונים יראו את עצמם שליחים למגמה זו, ויפעלו מתוך אחריות להנחלתה לתלמידיהם תוך השתלמות והתמקצעות מתמידות. " (עמ' 17 בחוברת).

מטרות:

1. התלמידים יכירו בכך שלמידה מתרחשת בכל מרחב וזמן המחייבה והחוויה שלהם וכחלק מהותי בתפיסה היהודית.
2. התלמידים יכירו באחריותם על תהליך הלמידה שלהם ועל תוצאותיו.
3. התלמידים יבחינו בין מיקוד שליטה פנימי לבין מיקוד שליטה חיצוני בכל הקשור להצלחות ולכישלונות.
4. התלמידים יכירו בכך שנחישות והתמדה הם מפתחות לשינוי.

טיוטא פאר אריכה לערונות

מפגש מס' 2: תלמידים כל הזמן

למידה היא תהליך המלווה אותנו לאורך כל החיים. בכל ניסיון והתרחשות המזומנים לנו יש מן החדש והחד-פעמי, ובו-זמנית גם נדבך נוסף, המצטרף למוכר לנו זה מכבר. חלק מהלמידות מתרחש במסגרות שונות בבית הספר. אך חלק גדול מהלמידות שלנו מתבצע בהזדמנויות אחרות, מקריות יותר. אנחנו לומדים מדברים שונים שקורים ברחוב, בבית, במשפחה מקריאה, מחיקוי, צפייה, ועוד. גם בכיתה אנחנו לומדים דברים שלא היו בכלל על סדר היום המתוכנן. ישנן למידות שהן גלויות וישנן למידות שהן סמויות.

למידה אינה מתרחשת בחלל ריק. תמיד היא תלויה הקשר, תמיד היא מצטרפת אל מה שכבר היה קיים. הלמידה היא תמיד אישית. היא נעשית בדרכו של הלומד תוך שימוש בעולם המושגים שאימץ או פיתח מתוך ניסיונו וחוויותיו, והיא משמשת אותו בהמשך.

במפגש זה ננסה לזהות למידות שונות,

מהלך:

1. במעגל, הילדים יתבקשו לשחזר ולספר על **למידות שלמדו לאחרונה**, שלא קרו דווקא בכיתה, בזמן הלימודים הרשמי. [למידות, כמו: נגינה, רכיבה, שחייה, הקלדה, שימוש במכשיר מתוחכם חדש, ריקוד, שפה זרה שנייה...], מתפילה, מפעילות בתנועת הנוער, מטויל מהסביבה מהבית ועוד.

למורים: יש מקום לשקול התחלה של המורה, שבה תדגים למידה משמעותית עבורה, שלא התרחשה בסיטואציה בית-ספרית, ומשמעותה של למידה זו לחייה....

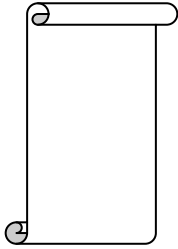
לגבי כל למידה ידונו:

- מה משמעות הלמידה החדשה עבורם? מה יוצא לכם מלמידה זו? אילו רווחים היא מביאה עימה?
- מי המלמדים?
- מה תרומתכם כלומדים להצלחת הלמידה החדשה? [ההשקעה הנדרשת מכם]
- למי עוד חשוב שתצליחו? מה הם אומרים לכם על למידה זו?
- מה ייחשב בעיניכם כהצלחה בלמידה זו?

2. בפרקי אבות נאמר "מכל מלמדי השכלתי". בואו נרכיב ביחד רשימה של למידות שאנחנו יכולים ללמוד מכל מיני מקורות בחיינו.
 - א) דוגמאות ללמידות מאנשים במשפחה (הורים, סבא, סבתא).
 - ב) דוגמאות ללימוד מסיפורי חז"ל (כגון: כיבוד הורים מר' חנינא בן דוסא איפוק – מהלל הזקן ומתינות, רדיפת שלום – מאהרון הכהן).
 - ג) לימוד מהבורא (סדר בריאת העולם, מידת הרחמים ועוד).
 - ד) לימוד מעצמי.
- ה) למידה מהחיות (יהודה בן תימא אומר: "הווה עז כנמר, קל כנשר, רץ כצבי וגיבור כארי, לעשות רצון אביך שבשמים).

כישורי חיים לכתה ד' מותאם לבתי הספר בממלכת-דתי

טיוטא אלא אריכה לשונית

באוירה מתאימה, ניתן לתלות את התעודות, ולהזמין חברים שיש להם מה להוסיף על ההערכה בכתב או בע"פ...

למורים: כדאי להשקיע זמן ומחשבה בתעודות, בתוכן ובמראן, כדי לתת מקום של כבוד להישג ולמאמץ של רכישה כלשהי... כמו-כן, יהיו וודאי ילדים שיתקשו למלא לעצמם תעודת הערכה, עזרו להם ...

לסיכום: למידות משמעותיות מתרחשות בכל טווח הזמן, הממוסד ובפנאי, וע"י מלמדים שונים [חלקם בני משפחה, לעיתים חברים שלימדו אותנו משהו חשוב, שליטה במיומנות או ידע משמעותי...]

חשוב ביותר בדיון עם הילדים לדון בכך שמידת המשמעות של הלמידה נקבעת ע"י הלומדים עצמם.

לעיתים זו העצמאות שמתאפשרת בעקבות הלמידה, לעיתים זה עצם הקשר עם המלמדים השונים, לעיתים זו תחושת המסוגלות הכרוכה בלמידה, לעיתים זה הגילויים החדשים על עצמנו כלומדים!!!

טיוטא פאר אריכה פאונד

מפגש מס' 3: של מי ההצלחה הזו?

במפגש זה נעסוק במיקוד שליטה פנימי. מיקוד שליטה פנימי הוא מושג הקשור באמונתם של אנשים שיש קשר בין מעשיהם לבין תוצאות. מיקוד שליטה חיצוני הוא הנטייה של אנשים לייחס כישלונות או הצלחות לאחרים, או לגורל, או לסמכות כלשהי, לתנאים חיצוניים... השקפה שכזו מובילה בדרך-כלל להימנעות מלקיחת אחריות על הצלחות ועל כישלונות, ולעיתים אף לחוסר אונים..

[יש עדויות מעניינות על הבדלים בין ייחוס הצלחות וכישלונות בין בנים לבין בנות, אתם המורים היו ערים לכך, והובילו תיקונים כאשר אתם נפגשים בחשיבה לא רציונאלית, אצל שני המינים.]

על הכל מוסכם כי מיקוד שליטה פנימי וצורך הישג גבוה מציבים סיכוי לשינוי, משום שהם מניחים קשר בין מאמץ אישי לבין תוצאות למידה.

במפגש זה נתמקד רק בזיהוי הדיבור הפנימי המייחס הצלחה או כישלון למיקוד שליטה חיצוני ונציע לתלמידים להחליף את הדיבור הפנימי לדיבור הרואה בהצלחה או בכישלון ייחוס פנימי ומעיד על מיקוד שליטה פנימי.

מהלך

א

1) נבקש מהתלמידים לספר מחשבות ורגשות העולים אצלם במצבי כישלון ובמצבי הצלחה.

2) המורה תרשום את הנאמר בשתי עמודות ללא כותרת (בצד השמאלי תרשום מחשבות בולמות שינוי ובצד הימני מחשבות מקדמות).

3) התלמידים יתבקשו לתת כותרת מתאימה לכל עמודה וינמקו את בחירתם.

ב) נזמין את התלמידים להחליף את ערוץ החשיבה מבולם שינוי למקדם שינוי מהתעלמות מאחריות אישית ללקיחת אחריות.

1) אני אצליח במבחן אם אשקיע ואלמד.

2) אני לא מספיק חכם, לא אצלח לפתור את התרגיל.

3) אין לי חברות בכלל.

4) אין לי אומץ לומר את דעתי.

5) אני יכולה להשפיע על מצבי החברתי בכיתה.

6) נכשלתי במבחן בגלל המורה.

7) אם אכבד אחרים הם יכבדו אותי.

מיקוד שליטה חיצוני מעיד על כך שהשליטה בידי אחרים.

מיקוד שליטה פנימי – יש בכוחי לשנות את המצב – אני בוחר.

כישורי חיים לכתה ד' מותאם לבתי הספר בממלכת-דתי

טיוטא ללא עריכה לשונית

ג המנחה יערוך דיון וסיכום בכיתה על שני הסגנונות תוך שהוא מדגיש שמיקוד שליטה פנימי מקדם שינוי ומעיד על לקיחת אחריות ואילו מיקוד שליטה חיצוני בולם שינוי. ד השלימו את הטבלה.

האירוע

חשיבה מקדמת (מיקוד שליטה פנימי)	חשיבה בולמת (מיקוד שליטה חיצוני)	האירוע
	זו המורה שלא מסכימה לחכות עד שאני אסיים...	המורה אספה את המבחנים לפני שדורית סיימה לכתוב את התשובות
	בכלל לא הודיעו שצריך להביא ספר תורה למבחן, ואחי לקח את הספר לעצמו...	במבחן במקרא, התבקשו לצטט מן הספר פסוקים מתאימים
	תמיד אותם ילדים משתתפים, והמורים לא נותנים סיכוי גם לשקטים...	כאשר התקיים דיון בכיתה רונן לא נטל בו חלק...
	המורה החדשה אוהבת ילדים שמגישים עבודות קצרות...	העבודה שהגיש זכתה במחמאה...
	הם לא מבינים בכלל למה שהתכוונתי, הם לא אוהבים ילדים כמוני...	אמרו לו/לה שהוא/היא טועים
	זה המזל הרע שלי, ששואלים דווקא מה שאינני מבינה...	פעם שנייה שרינה לא מבינה פתרון בעיות במתמטיקה, העוסקות בחישוב מחירים של מוצרים...

לסיכום:

כישורי חיים לכתה ד' מותאם לבתי הספר בממלכתי-דתי

טיוטא פלא אריכה פשונית

במפגש זה התנסינו במעבר מחשיבה של מיקוד שליטה חיצוני לפנימי, כמובן, שחוויות יום-יומיות
מזמנות אימון נוסף ומעמיק במעבר זה.
והכי חשוב, להדגיש כי אין די באמירות פנימיות, יש ללוותן בתכנית של לקיחת אחריות לאורך
זמן.

סיוטא פאר אריכה פאונות

מפגש מס' 4: לא עוצרים בעלייה

נחישות והתמדה במשימה היא תנאי למימוש לקיחת אחריות על קידום תוצאות למידה. במפגש זה נעסוק ביכולת לקחת נשימה ארוכה, ולהציב מטרות ביצועיות לקידום.

מהלך:

1. במפגש זה נבחר תחום שבוא כל אחד רוצה לעשות שינוי, משהו שרוצים לשפר, להפסיק, לקדם וכד.

כל אחד יבחר תלמידים אחרים שיסייעו לו להכין תכנית לשינוי, לבחור התנהגות שרוצים להתאמן בה כדי לשפר למידה.

כמו:

- הכנת שיעורים [במקצוע..., או בכל המקצועות אפילו באופן חלקי...]
- הבאת הציוד הדרוש ללמידה בילקוט
- הכנת שיעורי-בית במקצוע מסוים
- התכוננות למבחן עם חבר /ים, שיבחנו זה את זה לפני המבחנים...
- הגברת השתתפות בכיתה, וכו'...
- הפחתת איחורים לביה"ס
- הקפדה על תפילה ביתר כוונה.
- השתתפות בשיעורי תורה

2. ילדים שיבחרו לקחת על עצמם תוכנית קידום, יבחרו חבר/ה אחד או שניים שיסייעו להם לעמוד בתוכנית באמצעות עידוד, תזכורות, שיחות, תיעוד... והכי חשוב: יזהו מחשבות של מיקוד שליטה פנימי ויסייעו בהחלפתו למיקוד שליטה פנימי. כאימון, ניתן במפגש זה הדגמה ל:

1. בחירת התנהגות הלוקחת אחריות על הלמידה? [התנהגות מדידה]
2. מהי נקודת המוצא? מה ייחשב להצלחה? [קצב ההתקדמות]
3. מה יהיה תפקיד החבר/ה?
4. כיצד יתועד תהליך ההתקדמות?
5. אילו אמירות יעודדו התמדה במאמץ?

התנהגות לאימון:

1. הבאת ציוד לימודי בילקוט מזי יום

בקבוצות 2-3 תלמידים:

2. קבעו מה מצפים שיהיה בילקוט? לעומת המצב העכשווי? כמה פריטים יש היום? כמה מצפים שיהיו בעוד... ימים....

3. תרומת החבר/ יכולה להיות:

כישורי חיים לכתה ד' מותאם לבתי הספר בממלכת-דתי

סיוטא פפא עריכה פפונות

החברה/ה יזכיר/תזכיר לפנות ערב לבדוק הימצאות הציוד בילקוט [בטלפון]

4. התלמידים יתכננו ויציירו טבלה למעקב אחר הימצאות הציוד בילקוט

5. "אני מצליח/ה לזכור ... "

"יש עליה של בפריטים שאני זוכר/ת להביא..."

"במשך הזמן אזכור בעצמי ללא הטלפונים של ... "

"זה מאוד מרגיע לדעת שיש בילקוט כל מה שמבקשים בכיתה..."

"למרות שהיום חלה ירידה, בגדול יש קידום ואני מתאמץ/ת בעניין..."

וכך הלאה.

הקבוצות יבחרו עוד התנהגות לקידום ויעבדו אותה.

לסיכום :

לקיחת אחריות על הצלחות כרוכה במאמץ והתמדה. כדי להמחיש זאת, בחרנו שלא להסתפק רק

בהמשגת חוויית האחריות, אלא להתנסות בתחום שבו אנחנו רוצים ליצור שינוי, לקבוע את

הפעולות שצריך לעשות לקדם את השינוי, לבחור שותף שיאמן אותי לבצע את השינוי.